

УДК 351:64

JEL Classification: P25; R51

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4\(37\).177-188](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4(37).177-188)

Д.В. Бізонич, канд. техн. наук
ТОВ «Еталонтехсервіс» м. Харків, Україна

Проблематика сучасного стану сфери благоустрою населених пунктів України: державно-управлінський аспект

Виявлено та розкрито комплекс проблем у сфері благоустрою населених пунктів сучасної України й запропоновано практичні шляхи їх вирішення. Наведено визначення понять «благоустрій населених пунктів», «заходи з благоустрою населених пунктів», «утримання в належному стані території», «вулично-дорожня мережа», «зелені насадження». Охарактеризовано сферу благоустрою населених пунктів сучасної України як об'єкт публічного управління, види благоустрою населених пунктів та суб'єкти благоустрою. Розкрито різницю у змісті загальнодержавної і регіональної політики у сфері благоустрою населених пунктів України. Визначено відповідно до ієрархії-актуальності підсистеми сфери благоустрою населених пунктів. Виявлено та охарактеризовано проблематику таких підсистем як: підсистема утримання вулично-дорожньої мережі; підсистема зовнішнього освітлення територій; підсистема озеленення територій; підсистема комунального обслуговування (поводження з побутовими відходами, поховання, паркування транспорту). Наведено рейтинг пріоритетних для вирішення проблем у сфері благоустрою більшості населених пунктів. Визначено перспективні напрями подальших теоретико-практичних досліджень щодо поліпшення сфери благоустрою населених пунктів сучасної України.

державне регулювання сфери благоустрою, благоустрій населених пунктів, види благоустрою населених пунктів, вулично-дорожня мережа, заходи з благоустрою населених пунктів

Д.В. Бизонич, канд. техн. наук
ООО «Еталонтехсервіс», г. Харьков, Украина

Проблематика современного состояния сферы благоустройства населенных пунктов Украины: государственно-управленческий аспект

Выявлен и раскрыт комплекс проблем в сфере благоустройства населенных пунктов современной Украины и предложены практические пути их решения. Даны определения понятий «благоустройство населенных пунктов», «меры по благоустройству населенных пунктов», «содержание в надлежащем состоянии территории», «улично-дорожная сеть», «зеленые насаждения». Охарактеризована сфера благоустройства современной Украины как объект публичного управления, виды благоустройства и субъекты благоустройства. Раскрыта разница в содержании общегосударственной и региональной политики в сфере благоустройства населенных пунктов Украины. Определены в соответствии с иерархией-актуальностью подсистемы сферы благоустройства населенных пунктов. Выявлена и охарактеризована проблематика таких подсистем, как: подсистема содержания улично-дорожной сети; подсистема наружного освещения территорий; подсистема озеленения территорий; подсистема коммунального обслуживания (обращение с бытовыми отходами, захоронение, парковка транспорта). Приведен рейтинг приоритетных для решения проблем в сфере благоустройства большинства населенных пунктов. Определены перспективные направления дальнейших теоретико-практических исследований по улучшению сферы благоустройства современной Украины.

государственное регулирование сферы благоустройства, благоустройство населенных пунктов, виды благоустройства, улично-дорожная сеть, мероприятия по благоустройству населенных пунктов

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства все гостріше обумовлює необхідність подальшого створення комфортніших умов для людської життєдіяльності. У європейських країнах сфера благоустрою, зокрема, благоустрою населених пунктів, є важливим напрямом державної, регіональної та місцевої політики, якому комплексно

приділяється увага із боку влади, бізнесу та громадськості. Прагнення українського народу долучитися до рівня життя громадян розвинених демократичних європейських країн, що закріплене в Угоді про асоціацію з Європейським Союзом, вимагає формування спільних загальноприйнятих людських цінностей та створення сприятливих умов для життєдіяльності людей. Досягнення зазначених положень можливе через дієву сферу благоустрою населених пунктів, що засвідчує її важливість і актуальність.

У сучасній Україні благоустрій більшості населених пунктів характеризується незадовільним станом. Сьогодні суттєвого покращення потребують території загального користування, прибудинкові території, території будівель та споруд інженерного захисту територій, території підприємств, установ, організацій тощо. Для визначення шляхів покращення ситуації у сфері благоустрою населених пунктів України, перш за все, на теоретико-практичному рівні необхідно з'ясувати комплекс загальних проблемних питань притаманних більшості населених пунктів сучасної України.

Усвідомлення виявлених проблем та показ одних із варіантів запропонованих шляхів їх вирішення слугуватимуть основою для теоретичної розробки, прийняття та практичної реалізації науково обґрунтованих управлінських рішень, що у кінцевому підсумку, призведе до покращення ситуації у сфері благоустрою населених пунктів сучасної України і якості життя українського народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на постійну необхідність все більшого покращення якості життя людей у селах, селищах та містах, багатоаспектні питання щодо удосконалення сфери благоустрою населених пунктів є предметом дослідження вітчизняних і закордонних науковців.

Різні за змістом напрями розвитку та покращення і удосконалення сфери благоустрою населених пунктів, як складової суспільного добробуту, досліджували такі іноземні вчені як: Л. Альберті [20], Е. Говард [17], Т. Кампанелла [16], А. Маршалл [21], Т. Мор [15], В. Петті [19], А. Сміт [14], Ш. Фур'є [18] та ін.

Питання поліпшення організації сфери благоустрою населених пунктів, удосконалення механізмів публічного управління на державному, регіональному та місцевому рівнях досліджували такі вітчизняні науковці, як: О. Ігнатенко [6-7], Ю. Ковбасюк [5], Н. Нижник [10], С. Серьогін [13] та ін.

На особливу увагу заслуговує науковий доробок О. Ігнатенка, у якому запропоновано розв'язання актуальної наукової проблеми в галузі державного управління – системного державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів на сучасних теоретико-методологічних засадах, сформованих з урахуванням вітчизняної та європейської практики, спрямованого на забезпечення сталого місцевого розвитку й формування сприятливих умов для життєдіяльності людей. У роботах О. Ігнатенка удосконалено процесну модель формування державної та місцевої політики, а також підхід до організації ефективної дозвільної системи та модель системи контролю у сфері благоустрою населених пунктів; обґрунтовано низку практичних пропозицій щодо вдосконалення системи державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів в Україні [6-7].

Вирішенню проблем сфери благоустрою населених пунктів у межах різних підсистем присвячені праці вітчизняних науковців, серед яких: Є. Гаркушева, О. Лук'янченко (проблематика утримання вулично-дорожньої мережі населених пунктів) [11], В. Андрійчук, С. Поталіцин (проблематика зовнішнього освітлення населених пунктів) [1], О. Бурак (проблематика озеленення населених пунктів) [2], Г. Виговська, Ю. Маковецька, В. Міщенко, Т. Омеляненко (проблематика поведження з побутовими

відходами) [9], Т. Годовська (проблематика утримання місць поховань) [4], О. Лагоднюк (проблематика утримання прибудинкових територій) [8].

Однак, зважаючи на нові вимоги часу і суспільства, зміну нормативно-правової бази та комплекс впроваджених реформ, питання покращення та удосконалення сфери благоустрою населених пунктів України залишаються сьогодні актуальними й потребують свого вивчення й вирішення з урахуванням саме сучасних реалій.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення й характеристика комплексу проблем у сфері благоустрою населених пунктів сучасної України й запропонування практичних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. На державному, регіональному та місцевому рівнях останніми роками, з урахуванням реформи децентралізації, стану сфери благоустрою населених пунктів приділяється все більше уваги як із боку органів публічної влади, так і з боку громадськості. Це пояснюється тим, що благоустрій населених пунктів України безпосередньо пов'язаний із повсякденною життєдіяльністю населення, яке прагне комфортних умов свого існування.

Дане питання залишається актуальним для багатьох держав світу. В європейських країнах існують різні підходи до розуміння змісту поняття благоустрою населених пунктів. Це пов'язано із історією, традиціями, специфікою конкретної країни. В Україні ж, відповідно до Закону України «Про благоустрій населених пунктів»:

- під *благоустроєм населених пунктів* розуміють комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращання мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля;

- під *утриманням в належному стані території* – використання її за призначенням відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, правил благоустрою території населеного пункту, а також санітарне очищення території, її озеленення, збереження та відновлення об'єктів благоустрою;

- під *заходами з благоустрою населених пунктів* – роботи щодо відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання [12].

До *видів благоустрою населених пунктів* відноситься:

- зовнішнє впорядкування вулиць, площ, набережних і житлових кварталів;
- транспортне обслуговування населення;
- водопостачання, освітлення, озеленення, обводнення, телефонізація, радіофікація, очищення міст, що передбачає проведення комплексу робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращання мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та ін., що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля [5, с. 26].

Зміст державної політики у сфері благоустрою населених пунктів суттєво різниться залежно від рівня її розроблення. Якщо загальнодержавна політика у сфері благоустрою населених пунктів визначає стратегічні напрями, встановлює її

пріоритети, цілі і завдання, то на регіональному рівні повинні бути вирішені конкретні питання, пов'язані з координацією діяльності та взаємодією органів місцевого самоврядування, їх міжмуніципальною співпрацею в цій сфері, вирішення найбільш соціально важливих регіональних питань у цій сфері [7, с. 92].

Організацію благоустрою населених пунктів забезпечують місцеві органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування відповідно до встановлених законом повноважень. Підприємства, установи, організації забезпечують благоустрій земельних ділянок, наданих їм на праві власності чи праві користування відповідно до закону. Благоустрій присадибної ділянки, на якій розміщено житлові будинки, господарські будівлі, споруди, що взяті на облік або передані в комунальну власність як такі, що не мають господаря, проводиться відповідним органом місцевого самоврядування. Утримання та благоустрій прибудинкової території багатоквартирного житлового будинку, належних до нього будівель, споруд проводиться балансоутримувачем цього будинку або підприємством, установою, організацією, з якими балансоутримувачем укладений відповідний договір. Благоустрій присадибної ділянки проводиться на умовах договору, укладеного з органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування її власником або користувачем, який повинен забезпечувати також належне утримання території загального користування, прилеглої до його ділянки [5, с. 26-27].

Конструктивній організації благоустрою населених пунктів має сприяти ретельно продумана й спланована державна політика. На законодавчому рівні й досі відсутні єдині підходи до формування державної політики сфери благоустрою країни в цілому. Закони України «Про благоустрій населених пунктів» та «Про місцеве самоврядування в Україні» охоплюють лише сферу благоустрою в населених пунктах, яка вже сформувалась як підгалузь житлово-комунального господарства, і оминають питання благоустрою територій, що є прилеглими до населених пунктів. Питання утримання територій, що є прилеглими до населених пунктів, регулюються за допомогою інших спеціалізованих законодавчих актів, які вирішують виключно вузькопрофільні завдання [7, с. 94-95].

На підставі аналізу нормативно-правових актів та діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою населених пунктів доходимо висновку, що вимоги Закону України «Про благоустрій населених пунктів» виконуються не у повному обсязі.

У контексті забезпечення нормативно-правового підґрунтя для конструктивного функціонування сфери благоустрою населених пунктів, зазначаємо, що не всі населені пункти мають такі розроблені, затверджені та практично-дієві нормативно-правові акти та програмні документи, як:

- програми з благоустрою населених пунктів;
- плани заходів з благоустрою населених пунктів;
- правила благоустрою населених пунктів;
- програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів;
- схеми санітарного очищення;
- програми зовнішнього освітлення;
- правила утримання домашніх тварин тощо.

Особливо високий показник відсутності вищезазначених нормативно-правових актів спостерігається у сільській місцевості, у невеликих населених пунктах та новостворених, відповідно до реформи децентралізації, об'єднаних територіальних громадах. Це пов'язано із недостатністю кадрових, фінансових, інформаційних ресурсів для розробки та прийняття відповідних місцевих актів.

Аналізуючи звітність органів місцевого самоврядування, звернення громадян (пропозиції (зауваження), заяви (клопотання), скарги) та відповідну інформацію у реєстрі судових рішень, доходимо висновку, що на практиці норми нормативно-правових актів, що регламентують діяльність суб'єктів у сфері благоустрою населених пунктів, у повній мірі також не виконуються. Особливо така ситуація спостерігається у невеликих населених пунктах.

Відсутність розроблених та затверджених місцевих нормативно-правових актів та програмних документів, невиконання на практиці у повному обсязі їх вимог, унеможливорює процес забезпечення гармонійного сталого розвитку усіх підсистем сфери благоустрою населених пунктів. До основних таких підсистем відноситься:

- підсистема утримання вулично-дорожньої мережі;
- підсистема зовнішнього освітлення територій;
- підсистема озеленення територій;
- підсистема комунального обслуговування (діяльність із надання послуг щодо: поводження з побутовими відходами; поховання; паркування транспорту);
- підсистема інженерного захисту територій;
- підсистема утримання прибудинкових територій;
- підсистема утримання інших територій у межах населеного пункту, а саме: територій підприємств, установ, організацій та закріплених за ними території на умовах договору та інших територій у межах населеного пункту.

Опираючись на тематичні дослідження аналітичної платформи і консалтингового сервісу «Gfk» [3] наведені підсистеми розташовані нами у відповідній ієрархії-актуальності, адже стан перших чотирьох підсистем характеризуються особливою увагою з боку жителів населених пунктів. У зв'язку із цим, на даному етапі дослідження визначимо сучасну проблематику саме цих чотирьох зазначених вище підсистем.

Проблематика підсистеми утримання вулично-дорожньої мережі.

Відповідно до Закону України «Про благоустрій населених пунктів» під вулично-дорожньою мережею розуміється призначена для руху транспортних засобів і пішоходів мережа вулиць, доріг, внутрішньоквартальні та інші проїзди, тротуари, пішохідні та велосипедні доріжки, набережні, майдани, площі, а також автомобільні стоянки та майданчики для паркування транспортних засобів з інженерними та допоміжними спорудами, технічними засобами організації дорожнього руху [12].

Сьогодні стан вулично-дорожньої мережі і досі лишається одним із головних показників благоустрою населених пунктів. Саме від нього залежить соціальний комфорт мешканців населеного пункту, туристів, збільшення об'ємів торговельного обігу та можливість надавати і отримувати соціальні послуги.

Однак, сучасний стан вулично-дорожньої мережі є незадовільним. Нове будівництво вулиць і доріг здійснюється у невеликих обсягах. Значна частина вулиць і доріг населених пунктів має ті чи інші недоліки. Одним з головних недоліків є незадовільний стан дорожнього покриття (руйнація, пошкодження), яке не забезпечує безпеку дорожнього руху. Причинами цього вважається понаднормативна зношеність дорожнього покриття, збільшення навантажень на нього та інтенсивності дорожнього руху на вулицях і дорогах населених пунктів, перезволоження основи дорожнього одягу через надто високий рівень стояння ґрунтових вод тощо [6, с. 99].

Поліпшення ситуації у сучасному стані підсистеми утримання вулично-дорожньої мережі потребує реалізації комплексу теоретичних і практичних заходів. Наприклад, з метою покращення довготривалості функціонування дорожнього покриття необхідно активно застосовувати закриту дощову каналізацію. На часі є

потреба у заміні зношених інженерних мереж, встановленні систем поверхневого водовідведення, нових світлофорних об'єктів та дорожніх знаків, вагових комплексів, відновленні дорожньої розмітки, обладнанні зовнішнім освітленням тощо. Оновлення потребує спеціальна техніка для утримання та ремонту об'єктів вулично-дорожньої мережі. Задоволення даних потреб сприятиме найголовнішому – зменшенню кількості дорожньо-транспортних пригод.

Із боку органів місцевого самоврядування не вживається достатніх організаційних заходів щодо запобігання руйнуванню дорожнього покриття, збереження елементів облаштування вулиць і доріг, підтримання належного санітарного стану, зокрема, стосовно зелених насаджень, недопущення самовільної забудови та прокладання інженерних комунікацій у межах смуги відведення та червоних ліній вулиць і доріг. Крім того, на місцях бракує необхідних кваліфікованих служб для належного технічного нагляду за об'єктами вулично-дорожньої мережі, ведення технічної документації, інженерного забезпечення, планування обсягів робіт та їх фінансування [6, с. 101].

Отже, підсистема утримання вулично-дорожньої мережі для широких верств населення є однією із головних підсистем сфери благоустрою населених пунктів і потребує нагального вирішення зазначеного вище комплексу проблем.

Проблематика підсистеми зовнішнього освітлення територій.

Зовнішнє освітлення населених пунктів є складовою навколишнього середовища, в якому перебувають їх жителі, а отже, воно впливає і на якість повсякденного життя людей.

До негативних тенденцій сьогодення відносяться світлове забруднення, світловий шум і розсіяне світло, що впливають на комфорт, здоров'я та безпеку мешканців населених пунктів.

Базовими проблемами зовнішнього освітлення, що стосуються більшості населених пунктів сучасної України, є такі:

- морально і технічно застарілі освітлювальні прилади, що розташовані на периферійних вулицях із енерговитратними лампами;
- відсутність дворового освітлення житлових районів або його низька якість;
- необхідність поточного і капітального ремонтів шаф обліку, модернізації диспетчеризації управління і контролю роботи шаф управління зовнішнім освітленням;
- заміна пошкоджених дерев'яних і залізобетонних опор ліній електропередач тощо.

Сьогодні є необхідність в продовженні оснащенні зовнішнього освітлення енергозберігаючими джерелами світла, впровадженні автоматизованих систем дистанційного управління, створенні нових та відновленні існуючих мереж освітлення.

Проблематика підсистеми озеленення територій.

Згідно із Законом України «Про благоустрій населених пунктів» під зеленими насадженнями розуміються деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту [12].

Сьогодні озеленення територій відбувається за залишковим принципом. Органи місцевого самоврядування обґрунтовують це тим, що місцеві бюджети мають невеликі обмежені обсяги і, у їх розумінні, озеленення не є вкрай необхідною соціальною проблемою, що потребує нагального вирішення. У зв'язку з цим, зелені насадження загального користування не охоплені належною увагою і доглядом. У великій кількості населених пунктів, особливо у сільській місцевості, реконструкція зелених насаджень проводиться не професійно, що зрештою призводить до загального руйнування зелених територій.

До підсистеми комунального обслуговування відноситься поводження з побутовими відходами, поховання і паркування транспорту.

У сучасній Україні поводження з побутовими відходами потребує покращення. Так, і досі, не все населення країни, а особливо те, що проживає у невеликих населених пунктах, охоплене послугами з вивезення побутових відходів. У країні спостерігається перевантаженість сміттєзвалищ і полігонів. Частина із них не відповідає необхідним нормам екологічної безпеки та потребує рекультивациї. Існує потреба в нових технічно оснащених полігонах. На більшості полігонів і сміттєзвалищ робота органів місцевого самоврядування відносно їх догляду є вкрай неефективною. Системи утилізації фільтрату практично відсутні на всіх полігонах та звалищах, що підвищує їх техногенну небезпеку. Значна частина сміттєзвалищ та полігонів розміщені поряд із водними об'єктами та на ділянках, де активно проходять зсувні процеси, які спричиняють витіки фільтрату. Частим явищем на сміттєзвалищах є пожежі, унаслідок яких активно забруднюється атмосферне повітря тощо [6, с. 103-104].

Через відсутню або недосконалу систему збирання побутових відходів, у більшості випадків, у сільській місцевості, виникають несанкціоновані сміттєзвалища. Спостерігається застарілість та велика зношеність спеціального автотранспорту. Органи місцевого самоврядування мають активніше впроваджувати серед населення роздільне збирання і розподіл побутових відходів. Незадовільною залишається кількість сміттесортувальних ліній, сміттєспалювальних заводів та установок. Сфера поводження з побутовими відходами залишається дотаційною.

Покращення, також, потребує сфера поховання. Не всі місця поховань облаштовані елементами благоустрою. У містах існує потреба у нових місцях поховань.

Нині в цій сфері ще існують проблемні питання, які виникають унаслідок недостатньої уваги з боку органів місцевого самоврядування щодо дотримання положень Закону України «Про поховання та похоронну справу», зокрема щодо вирішення питань, спрямованих на вдосконалення організації поховання померлих, а саме: підвищення якості надання ритуальних послуг та виготовлення предметів ритуальної належності; створення конкурентного середовища та залучення до утримання місць поховання на конкурсних засадах суб'єктів господарювання різних форм власності; розвиток такого напрямку в галузі поховання, як кремація, зокрема приділення значної уваги такому виду поховання померлих одиноких громадян, осіб без певного місця проживання, громадян, від поховання яких відмовилися рідні, особливо в містах, де функціонують крематорії, що дало б змогу вирішувати питання дефіциту земельних ресурсів для створення нових кладовищ у населених пунктах; забезпечення належного виділення достатніх коштів, необхідних для благоустрою місць поховань, що дало б змогу вживати відповідних заходів цього збереження та охорони місць поховань, запобігання навмисному руйнуванню чи викраденню колумбарних ніш, намогильних споруд та склепів і осквернення могил [6, с. 105-106].

Покращення потребує, також, сучасна сфера паркування транспорту. Відповідно до статистики, велика кількість водіїв порушує правила паркування (зупинка, стоянка в заборонених місцях (відповідно до п. 15.9, п. 15.10 Правил дорожнього руху); паркування, зупинка, стоянка на місцях, призначених для транспортних засобів осіб з інвалідністю); не всі майданчики для платного паркування транспорту обладнані паркувальними автоматами для безготівкової форми оплати послуг; на платних майданчиках для паркування присутня велика кількість агресивно налаштованих бродячих собак тощо.

Мешканці різних частин України (Західна, Східна, Північна, Південна, Центральна), різних населених пунктів (відповідно до місцевості (міської, сільської),

території, географічного розташування, історичного минулого, кількості населення, економічного спрямування) по різному оцінюють прерогативу поліпшення стану тієї чи іншої підсистеми сфери благоустрою населених пунктів сучасної України.

Відповідно до узагальненого дослідження, проведеного у 2020 році аналітичною платформою і консалтинговим сервісом «GfK Ukraine» [3], щодо визначення пріоритетних для вирішення проблем у сфері благоустрою більшості населених пунктів, визначається такий відповідний рейтинг:

I місце – незадовільний стан автошляхів;

II місце – незадовільний санітарний стан вулиць;

III місце – паркування, стоянка, зупинка автотранспорту в непередбачуваних для цього місцях.

Серед інших узагальнених проблемних питань, що потребують вирішення, респонденти відзначають такі:

- велика кількість агресивно налаштованих бродячих собак;
- незадовільний стан тротуарів;
- відсутність або недостатність освітленості вулиць;
- невелика кількість нових облаштованих дитячих і спортивних майданчиків;
- прибирання снігу взимку, боротьба з ожеледицею;
- надзвичайно мала кількість безпечно облаштованих велосипедних доріжок;
- криміногенна обстановка та вулична злочинність;
- велика кількість зовнішньої реклами на вулицях, не приведення зовнішньої реклами до єдиних норм та стандартів з метою поліпшення зовнішнього сприйняття населеного пункту;
- стихійна торгівля в непередбачуваних для цього місцях, торгівля харчовими продуктами, щодо яких не здійснено санітарно-епідеміологічний контроль;
- замала кількість зелених насаджень, парків, скверів і «зелених» зон відпочинку тощо.

У контексті наведених узагальнених результатів дослідження, варто зазначити, що пріоритетність вирішення нагальних і майбутніх проблем благоустрою у різних населених пунктах різниться. Це пояснюється специфікою самого населеного пункту, вже наявною сферою його благоустрою, її стану й визначеною програмною перспективою вирішення конкретних існуючих проблем.

Отже, опираючись на здійснений нами аналіз проблематики сфери благоустрою населених пунктів та її конкретних підсистем, доходимо висновку, що дана сфера сучасної України характеризується незадовільним станом і потребує подальшого покращення спільними зусиллями з боку органів публічної влади, бізнес-структур, свідомої громадськості та інших зацікавлених суб'єктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до поставлених у роботі мети та завдань, узагальнення результатів проведеного дослідження надало можливість сформулювати низку висновків і пропозицій, що мають теоретичне і практичне значення.

Із розвитком публічно-управлінської діяльності, євроінтеграційних процесів та вітчизняного громадянського суспільства, благоустрій населених пунктів сучасної України у свідомості людей все більше розуміється як запорука їх комфортної та змістовної життєдіяльності. Благоустрій населених пунктів відіграє архіважливу соціальну, економічну, екологічну, культурно-дозвіллеву роль у повсякденному житті людей. Стан благоустрою є своєрідним індикатором та результатом спільної діяльності тріади основних суб'єктів: влади, бізнесу і громадськості; показником рівня участі громади у вирішенні завдань спрямованих на створення умов, сприятливих для

життєдіяльності людини. Однак, у сучасній Україні стан сфери благоустрою населених пунктів у більшій мірі є незадовільним.

Як об'єкт публічного управління сфера благоустрою населених пунктів сучасної України характеризується:

- складною структурою із низкою самодостатніх підсистем (підсистема утримання вулично-дорожньої мережі, підсистема зовнішнього освітлення територій, підсистема озеленення територій, підсистема комунального обслуговування, підсистема інженерного захисту територій, підсистема утримання прибудинкових територій, підсистема утримання інших територій у межах населеного пункту та інші);
- комплексністю не завжди узгодженого між собою нормативно-правового забезпечення.

I. У роботі висвітлено проблематику сучасного стану сфери благоустрою населених пунктів України. До основних узагальнених проблемних аспектів даної сфери відносимо такі:

- нераціональне використання території населеного пункту;
- невикористання багатьох об'єктів благоустрою населених пунктів відповідно до свого прямого функціонального призначення;
- незадовільний стан більшої частини таких територій загального користування, як: вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні й велосипедні доріжки (особливо у сільській місцевості);
- потреба у збільшенні кількості облаштованих і нових місць поховань;
- наявність несанкціонованих звалищ побутових відходів;
- переважно недосить високий рівень доглянутості зон озеленення населених пунктів;
- неналежне створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля;
- несвоєчасне розроблення і затвердження місцевими радами та головами новостворених об'єднаних територіальних громад правил благоустрою населеного пункту (на підставі Типових правил відповідно до статті 34 Закону України «Про благоустрій населених пунктів»);
- розроблені органами місцевого самоврядування заходи щодо утримання територій населених пунктів у належному стані, їхнього санітарного догляду, збереження об'єктів загального користування, із за браку людських, технічних та фінансових ресурсів, на практиці, не реалізуються в повному обсязі тощо.

II. З урахуванням виявленої проблематики пропонуємо такі концептуальні шляхи поліпшення сфери благоустрою населених пунктів сучасної України:

- удосконалення нормативно-правової бази сфери благоустрою населених пунктів у частині уточнення понятійно-категоріального апарату та співвідношення одних положень іншим;
- теоретико-методологічне удосконалення програмного забезпечення сфери благоустрою населених пунктів України;
- пристосування існуючих та створення нових об'єктів благоустрою з урахуванням специфічних потреб осіб із інвалідністю;
- створення об'єктів благоустрою спрямованих на: плекання історичної пам'яті українського народу; виховання патріотизму; творчу самореалізацію людини;
- прозоре та відкрите проведення тендерів на виконання послуг у сфері благоустрою населених пунктів;
- удосконалення системи контролю й підвищення відповідальності перед органами публічної влади та громадськістю;

- активне здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед широких верств населення щодо створення, догляду та використання об'єктів благоустрою населених пунктів;

- підготовка сучасних професійно-креативних керівних кадрів із формуванням лідерських компетентностей для сфери благоустрою населених пунктів.

III. Перспективними напрямками подальших теоретико-практичних досліджень щодо поліпшення сфери благоустрою населених пунктів сучасної України вважаємо такі:

- удосконалення системи статистичної звітності для забезпечення моніторингу процесів у сфері благоустрою населених пунктів;

- подальша адаптація вітчизняного законодавства у сфері благоустрою населених пунктів до тематичного нормативно-правового доробку Європейського Союзу (*acquis communautaire*);

- запровадження та імплементація європейського досвіду державного та регіонального управління у сфері благоустрою населених пунктів, якому притаманні такі риси як: децентралізація у процесах прийняття місцевих рішень щодо вирішення існуючих та унеможливлення майбутніх проблем; наявність високої конкуренції на ринку надання відповідних послуг з благоустрою; стимулювання управлінських і технологічних інновацій; конструктивна співпраця між органами публічної влади, бізнесом та громадськістю тощо. Як приклад, актуальним лишається інтеграція положень конвенцій Ріо (Конвенція про охорону біорізноманіття, Конвенція про боротьбу з опустелюванням та Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату) у державне та регіональне управління сучасної України.

Список літератури

1. Андрійчук В., Поталіцин С. Аналіз систем зовнішнього освітлення та шляхів підвищення їх ефективності. *Вісник ТНТУ*. 2012. Т. 68. № 4. С.168-175.
2. Буряк О. М. Економічне регулювання розвитку системи озеленення міст та регіонів України в умовах урбанізації : автореф. дис. ... спец. канд. екон. наук: 08.00.05. Х. 2009. 20 с.
3. Вебсайт аналітичної платформи і консалтингового сервісу «GfK Ukraine». URL: <https://www.gfk.com>. (дата звернення : 30.08.2020).
4. Годовська Т. Б. Особливості впровадження екологічної паспортизації місць поховань. *Екологічна безпека*. Кременчук: КрНУ, 2012. Вип. 2/2012 (14). С. 33-36.
5. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія : О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко(співголова) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 408 с.
6. Ігнатенко О. П. Державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів : дис. ... доктора наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ: НАДУ при Президентові України, 2016. 471 с.
7. Ігнатенко О. П. Формування державної політики у сфері благоустрою населених пунктів. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 89-95.
8. Лагоднюк О. А. Концепція формування прибуткових територій населених пунктів : автореф. дис. ... канд. техн. наук : спец. 05.24.01. К. 2008. 16 с.
9. Лук'янченко О.О., Гаркушева Є.О. Організаційно-економічний механізм розвитку вулично-дорожнього господарства міст. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2012. Т. 8. № 1. С. 59-67.
10. Міщенко В.С., Маковецька Ю.М., Омеляненко Т.Л. Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами в Україні: на шляху європейської інтеграції. К.: ДУ «Ін. економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. 192 с.
11. Нижник Н. Р. Україна – державне управління, шляхи реформування. К.: ТВК, 1997. 214 с.
12. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06 вересня 2005 року № 2807-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text> (дата звернення : 30.08.2020).

13. Синергетичні засади державного управління в умовах реформ : монографія / С.М. Серьогін, І.В. Письменний, І.І. Хожило, Н.А. Липовська, В.В. Баштанник; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр.; За заг. ред. Сергій Михайлович Серьогін. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2007. 194 с.
14. Buchholz Todd G. *New ideas from Dead Economists: An introduction to modern economic thought*. Penguin Books, 1999. 368 p.
15. Crompton S.W. *Thomas More and his struggles of conscience*. Chelsea House Publishers, 2006. 146 p.
16. Forshaw P. *Astrology, Ritual and Revolution in the Works of Tommaso Campanella (1568-1639). The uses of the future in early modern Europe / edited By Andrea Brady, Emily Butterworth*. New York: Routledge. 2010. p. 181-197.
17. Fishman R. *Urban utopias in the twentieth century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright and Le Corbusier*. New York: Basic Books, 1977. 332 p.
18. Goldstein L. *Early Feminist Themes in French Utopian Socialism: The St.-Simonians and Fourier. Journal of the History of Ideas*. 1982. Vol. 43. No. 1 (January-March). P. 91-108.
19. Hutchison T.W. *Before Adam Smith: the Emergence of Political Economy 1662-1776*. Oxford/New York: Basil Blackwell, 1988. 469 p.
20. Tavernor R. *On Alberti and the Art of Building*. New Haven and London: Yale University Press, 1998. 292 p.
21. *The Elgar Companion to Alfred Marshall / edited by Tiziano Raffaelli, Giacomo Becattini, Marco Dardi*. Cheltenham: Edward Elgar, 2006. 727 p.

References

1. Andrijchuk, V., & Potalitsyn, S. (2012). Analiz system zovnishn'oho osvittennia ta shliakhiv pidvyschennia ikh efektyvnosti [Analysis of outdoor lighting systems and ways to increase their efficiency]. *Visnyk TNTU - Bulletin of TNTU, Vol. 68. No 4, 168-175* [in Ukrainian].
2. Buriak, O.M. (2009). "Ekonomichne rehuliuвання rozvytku systemy ozelenennia mist ta rehioniv Ukrainy v umovakh urbanizatsii" [Economic regulation of development of the system of landscaping of cities and regions of Ukraine in the conditions of urbanization]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].
3. Vebsajt analitychnoi platformy i konsaltnohovoho servisu "GfK Ukraine" [Website of the analytical platform and consulting service "GfK Ukraine"]. *www.gfk.com*. Retrieved from: <https://www.gfk.com>. [in Ukrainian]
4. Hodovs'ka, T.B. (2012). Osoblyvosti vprovadzhennia ekolohichnoi pasportyzatsii mist' pokhovan'" [Features of introduction of ecological certification of burial places]. *Ekolohichna bezpeka - Ecological safety, Vol. 2(14), 33-36* [in Ukrainian].
5. Kovbasyuk, Y. (2011). *Entsyklopediia derzhavnogo upravlinnia* [Encyclopedia of public administration]. vol. 5. Kharkiv : Vyd-vo KharRI NADU "Mahistr" [in Ukrainian].
6. Ihnatenko, O.P. (2016). Derzhavne rehuliuвання sfery blahoustroiu naselenykh punktiv [State regulation of the sphere of improvement of settlements]. *Doctor's thesis*. Kyiv : NADU pry Prezydentovi Ukrainy. [in Ukrainian].
7. Ihnatenko, O.P. (2014). Formuvannia derzhavnoi polityky u sferi blahoustroiu naselenykh punktiv [Formation of the state policy in the field of improvement of settlements]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka - Public administration: theory and practice, No 1, 89-95* [in Ukrainian].
8. Lahodniuk, O.A. (2008). Kontsepsiia formuvannia prybutkovykh terytorij naselenykh punktiv [The concept of formation of profitable territories of settlements]. *Candidate's thesis*. Kiyv. [in Ukrainian].
9. Mischenko, V.S., Makovets'ka, Yu.M., & Omel'ianenko, T.L. (2013). *Instytutsional'nyj rozvytok sfery povodzhennia z vidkhodamy v Ukraini: na shliakhu ievropejs'koi intehtratsii* [Institutional development of waste management in Ukraine: on the path to European integration]. K.: DU "Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy". [in Ukrainian].
10. Nyzhnyk, N.R. (1997). *Ukraina – derzhavne upravlinnia, shliakhy reformuvannia* [Ukraine – public administration, ways of reform]. K. TVK. [in Ukrainian].
11. Luk'ianchenko, O.O., & Harkusheva, Ye.O. (2012). Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm rozvytku vulychno-dorozhn'oho hospodarstva mist [Organizational and economic mechanism of development of street and road economy of cities]. *Ekonomika budivnytstva i mis'koho hospodarstva - Economics of construction and urban economy, vol. 8. No 1, 59-67* [in Ukrainian].
12. "Pro blahoustrij naselenykh punktiv": Zakon Ukrainy vid 06 veresnia 2005 roku № 2807-IV [On the improvement of settlements: Law of Ukraine of September 6, 2005 № 2807-IV]. [in Ukrainian]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text> [in Ukrainian].

13. Ser'ohin, S.M., Pys'mennyj, I. V., Khozhylo, I. I., Lypovs'ka, N. A., & Bashtannyk V. V. (2007). *Synerhetychni zasady derzhavnoho upravlinnia v umovakh reform [Synergetic principles of public administration in the context of reforms]*. Dnipropetrovs'k : DRIDU NADU [in Ukrainian].
14. Buchholz, Todd G. (1999). *New ideas from Dead Economists: An introduction to modern economic thought*. Penguin Books.
15. Crompton, S.W. (2006). *Thomas More and his struggles of conscience*. Chelsea House Publishers.
16. Forshaw, P. (2010). *Astrology, Ritual and Revolution in the Works of Tommaso Campanella (1568-1639). The uses of the future in early modern Europe / edited by Andrea Brady, Emily Butterworth*. New York: Routledge.
17. Fishman, R. (1977). *Urban utopias in the twentieth century*. Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright and Le Corbusier. Basic Books, New York.
18. Goldstein, L. (1982). Early Feminist Themes in French Utopian Socialism: The St.-Simonians and Fourier. *Journal of the History of Ideas, vol. 43, No. 1*.
19. Hutchison, W. (1988). *Petty on Policy, Theory and Method in Before Adam Smith: the Emergence of Political Economy 1662-1776*. Oxford/New York: Basil Blackwell
20. Tavernor, R. (1998). *On Alberti and the Art of Building*. New Haven and London: Yale University Press.
21. Raffaelli, Tiziano Giacomo Becattini, and Marco Dardi (Eds.) (2006). *The Elgar Companion to Alfred Marshall*. Cheltenham: Edward Elgar.

Dmytro Bizonych, PhD in Technicals (Candidate of Technical Sciences)

«Eталontechservice» LLC, Kharkiv, Ukraine

Problems of the Current State of the Sphere of the Land Improvement of Settlement of Ukraine: Public Administration Aspect

The article identifies and reveals a set of problems in the field of improvement of settlements of modern Ukraine and suggests practical ways to solve them. The problems of the current state of the sphere of improvement of the settlements of Ukraine are covered. Ways to improve the improvement of settlements of modern Ukraine are proposed. Perspective directions of further theoretical and practical researches concerning improvement of the sphere of improvement of settlements of modern Ukraine are defined.

The urgency of the need to improve the sphere of improvement of settlements of modern Ukraine is substantiated. The definitions of the concepts "improvement of settlements", "measures for improvement of settlements", "maintenance in proper condition of the territory", "street and road network", "greenery" are given. The following are indicated: types of improvement of settlements; landscaping subjects; the difference in the content of national and regional policy in the field of improvement of settlements of Ukraine. It is stated: that at the legislative level of Ukraine there are no unified approaches to the formation of state policy in the field of landscaping of the country as a whole; that the requirements of the Law of Ukraine "On improvement of settlements" are not fulfilled in full; that not all settlements have developed and approved regulations and program documents on the improvement of settlements.

The subsystem of the sphere of improvement of settlements has been determined in accordance with the hierarchy-relevance. Problems of such subsystems as: subsystem of maintenance of a street and road network are defined; subsystem of external lighting of territories; subsystem of landscaping; utility subsystem (household waste management, burial, parking). The rating of priority problems in the field of improvement of the majority of settlements is defined. It was found that the priority of solving urgent and future problems of improvement in different settlements differs. The sphere of improvement of settlements of modern Ukraine as an object of public administration is characterized.

The article formulates and solves a topical scientific problem in the field of public administration, which is to identify a set of problems in the field of improvement of settlements of modern Ukraine and suggest practical ways to solve them, and the conclusions and proposals serve as a basis for improving the improvement of settlements of modern Ukraine and further scientific studies.

state regulation land improvement of settlements, land improvement of settlements, types of land improvement of settlements, street and road network, measures for improvement of settlements.

Одержано (Received) 14.08.2020

Прорецензовано (Reviewed) 26.08.2020

Прийнято до друку (Approved) 28.09.2020